

Tür: Kitap İncelemesi   **Gönderim Tarihi:** 24.12.2018   **Kabul Tarihi:** 08.02.2019
Atf Künyesi: Özer, M. Ş. (2019). “Elif YILMAZ - Sena GÜME (Editörler), (2018) Toplum ve Kültür”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 123-126.

Elif YILMAZ - Sena GÜME (Editörler), (2018) TOPLUM VE KÜLTÜR

(İstanbul: Kriter Yayınevi, 155 s. ISBN: 978-605-2228-17-3)

Mehmet Şirin ÖZER*

Eserin ilk dört sayfasında, alışıldık bir şekilde künye bilgileri yer almaktadır. Beşinci sayfada bizi eserin “Ön Söz” bölümü karşılamaktadır. Editörler Elif Yılmaz ve Sena Güme, “Ön Söz” kısmında sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi ve kültür hakkında bilgi vermektedirler. Ayrıca sosyal sistemin, toplumun ve bireyin davranışlarını şekillendirdiğini de belirtmektedirler. Din, sanat, ekonomi, müzik gibi alanların “toplum ve kültürün” ilişki ve pratiğinde sistem kurucu olduğuna değinmektedirler. Daha sonra çalışmalarının çerçevesini belirterek teşekkür bölümüne geçmektedirler. Politik kültür, ekonomik kültür, teknolojik kültür ve beşeri kültür gibi farklı açılardan yararlanan yazarlara, katkılarından dolayı şükran duyduklarını görmekteyiz. “Ön Söz” bölümü kitabın hacmine nispetle biraz daha kısa diyebiliriz. Yapılanların farklı ve yeni olan tarafları ile bunlara neden gerek duyulduğu, hangi gerekçelerden hareket edildiği, neyin niçin ve nasıl yapıldığı konusuna değinilmemiştir. Teşekkür borçlarının sahiplerine iadesi ile neticelenen “Ön Söz”ün arkasından “İçindekiler” bölümü gelmektedir.

Kitabın yedinci sayfasından başlayan “İçindekiler” bölümü dokuzuncu sayfada sona ermektedir. Burada bütün ana ve ara başlıklar tek tek ve sayfa numaraları ile birlikte gösterilmektedir. Bu durum araştırmacının hem hangi bilgiyi nerede bulması gerektiğini rahatlıkla görerek kısa sürede ona ulaşmasını kolaylaştırmakta hem de kitapla ilgili büyük resmi görmesini sağlamaktadır. Bu kısımdan da anlaşıldığı üzere kitap esas olarak yedi ana bölümden oluşmaktadır. Kitabın içeriğine baktığımızda her bölümün başında “Öz” kısmı bulunmaktadır. Bundan yola çıkarak bu kitabın, yedi makale bir araya getirilerek kaleme alınmış bir kitap olduğu söylenebilir.

Birinci bölüm “yaşalmışların günlük temsillerine” (s. 11-24), ikinci bölüm “zincirleri kırmanın imkânsızlığına” (s. 25-37), üçüncü bölüm “sosyal stalk kültürünün gelişimine” (s. 39-51), dördüncü bölüm “dünyanın büyümesine” (s. 53-72), beşinci bölüm “çalışan kadınların karşılaştıkları zorluklara” (s. 75-95), altıncı bölüm “kimlik ve kültürde meydana gelen dönüşümlere” (s. 97-128), yedinci bölüm ise “Türkiye’de yükselen Kore dalgasına” (s. 131-153) ayrılmıştır. “İçindekiler” bölümünün arkasından birinci bölüme yani esas mevzuya geçiş yapılmaktadır.

“Arrugas ve Mary And Max Animasyonlarında Yaşalmışların Günlük Temsilleri” başlığını taşıyan ve Volkan Yücel tarafından yazılan birinci bölümde (s. 11-24) yaşlılık, Mary And Max ve Arrugas

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Karaman/Türkiye, E-Mail: mozer.1333@gmail.com.

hakkında sırasıyla bilgi verilmektedir. Yazar giriş bölümünde animasyonların konu olarak yaşlıları seçmesinin riskli olduğunu belirtmektedir. Bunun sebebini ise popüler sinema tüketicilerinin çoğunlukla genç olmasına bağlamaktadır. Animasyonların daha çok macera türünde olduğunu, seyircilerin özellikle de fantazyaya dünyasının ve gerçek dünyada yaşamadığı hislerin abartılarak öykülenmesi olduğunu belirtir. Yaşanan insanların giderek çocukluklarına döndüklerini, ancak bunun anne babalarından bağımsız gerçekleşen bir geri dönüş olduğunu belirtir. Çünkü yaşlıların daha genç yaştaki aileleri, tıpkı onların çocukluklarındaki daha yaşlı ailelerinin yaptığı gibi onlarla ilgilenmeye başlar. Yazar bu bölümde çocukluk ve yaşlılık arasındaki benzerliğe ve yaşanmışlığa dikkat çekerek yaşlılara da bir çocuğa davranıldığı gibi davranıldığını ayrıntılı bir şekilde dile getirmiştir ve çocukluk ile yaşlılık arasındaki farklara değinmiştir. Ayrıca ergenliğini henüz bitirmiş, deneyimsiz bireylerle karşılaştırmaktadır. Ergenliğini yeni bitirmiş, deneyimsiz bireylerin şartlara uydukları takdirde özgürlüklerinin olduğunu, çocuklar ve yaşlılara nazaran kolayca şekil alabilir ve yönlendirilebilir olduğunu anlıyoruz. Çocukluk ve yaşlılık ise edilgen ve sabit kılınır. Birinde “büyüyüş” birindeyse “ölüm” kesindir. Bu yüzden kendilerinin bir sorumlusu olması gerekir. Bu bölümde Avusturalya yapımı bir hamur animasyon olan Mary And Max adlı filme yer vererek küçük bir kızın ve en yakın arkadaşı olan yaşlı komşusunun hikâyesini adeta canlandırmıştır. Bir çocuk ile bir yaşlının iyi bir arkadaş olabileceklerini göstermiştir.

Kitabın giriş bölümünde animasyonların kendisine konu olarak yaşlıları seçmesi risklidir görüşü vardır. Ancak Mary And Max animasyonuna baktığımızda gayet başarılı bir şekilde aktarıldığını söyleyebiliriz. Çünkü Mary And Max hüznü övmez, yazıyı över. İki karakter de kendileriyle yeniden bir diyalog geliştirmenin yolunu, ötekine yazarak bulmuştur. Ayrıca yazar, bu bölümde Mary And Max ve Arrugas hikâyeleriyle ilgili resimler vererek okuyucunun görsel duyularını da harekete geçirmekte ve anlatıma canlılık katmaktadır. Birinci bölümün sonunda Mary And Max ve Arrugas adlı iki animasyon örneği vererek bölümün başında değindiği çocukluk ve yaşlılık ilişkisini güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu iki animasyon örneği adeta bu bölümün özeti niteliğindedir. “Değerlendirme”, “Kaynakça” ve “Filmler” kısımlarıyla sonlandırılan birinci bölümün ardından, ikinci bölüme geçilmektedir.

“Zincirleri Kırmanın İmkânsızlığı” ana başlığını taşıyan bu bölüm altı ara başlıktan oluşmaktadır (s. 25-38). Furkan Yücel’in kaleme almış olduğu bölüm; sırayla aile, otorite, Yunan sineması, Yorgos Lanthimos ve Kynodontas hakkında bilgi vermektedir. Aile kavramının tanımını yaparak başlayan yazar, daha sonra Kynodontas “Köpek Dişi” filminden örnekler vermiştir. Kynodontas örneğinde otoriter yapı, bir aile modeli üzerinden incelenmiştir. Bu incelenmeye göre her yeni doğan birey gerek yetiştirme gerek büyüme koşulları nedeniyle salt bir benliğe sahip olamaz. Anneler ve babalar çocuklara kendi doğrularını öğretir. Film karakterleri ile güncel tipleri birleştiren yazar, insanlara kendi yaşantılarından birer kesit sunmaktadır. Aile toplumsal sistemi simgeler. Her sistem kendi bireylerine özgürlük gibi görünür. Film üzerinden verdiği örneklerden anlaşıldığı üzere bireyin hiçbir sistemde salt ve özgür iradeye sahip bir kimliği olamaz. Yani o sistemin başındakiler, merkezinde olanlar, alt tabakadakileri kendine benzetmeye çalışır. “Her sistem kendi anarşisini yaratır.” ana fikrini veren yazar, “Kaynakça” kısmı ile bölümü bitirir.

“Sosyal Stalk Kültürünün Gelişimi” ismini taşıyan üçüncü bölüm, Sena Güme tarafından kaleme alınmıştır. “Öz” bölümü ile başlayan yazar, bu kısımda beş ara başlıktan yararlanmıştır (s. 39-52). İletişim kişiselleşmesi, sanal varoluş, stalk/stalk’lama, stalk’la gelen sosyal zararlar ifadelerini sırayla anlatan yazar; internetin gelişim serüvenini paylaşarak konuya giriş yapmış ve stalk kelimesinin anlamı ile devam etmiştir. Avcılık dilinden gelen stalking; bir kişinin başka birinin izni olmadan korku yaratacak şekilde kasıtlı, ısrarlı ve tekrarlı olarak takip ve taciz etmesi anlamında kullanılır. Türkçeye geçen hali ise bir kişinin sosyal medya platformlardaki profilini gizlice incelemek anlamındadır. Stalk’ın yaygınlaşmasının en büyük sebebi, internet ve teknoloji alanındaki değişimlerdir. Günlük hayata baktığımızda stalk’ın sıradan ve zararsız olduğunu düşünürüz, çünkü sosyal medya kullanmayan ya da başkalarının hesabına gizlice bakmayanların sayısı çok azdır. Stalk yapmanın sonucu olarak ortaya yeni psikolojik rahatsızlıklar çıkmıştır. FOMO; kendisinin bulamadığı ve başkasının dâhil olduğu sosyal olaylar, deneyimler ve etkileşimlerle ilgili endişe duymak ve başkasıyla sürekli bağlantı kurmak arzudur. FOMO’lular gerçek hayatı bir kenara itip mutlu olmak için sosyal medyada vakit geçirirler. MOMO; takip edilen kişilerin sosyal medyada paylaşımında bulunmadığı zaman ortaya çıkan endişedir. FOJİ; kullanıcının sosyal medyada bir şey paylaşmak isteyince ne paylaşacağını bilememesiyle başlayan ve paylaştıklarını kimsenin beğenmeyeceği

ve yorum almayacağından korkmasıyla süren endişedir. BROMO; arkadaşlarının kişiyi dışlanmış hissetmemesi için onsuз yaptıkları etkinliklerle ilgili paylaşımında bulunmaması endişesidir. Yazar yukarıda verdiği hastalıklar ile stalk'lamanın sosyal sorunlarını anlaşılır ve akılda kalır şekilde ortaya koymuş ve değerlendirme bölümüne geçmiştir. Yazar, stalk'lamanın bir gözetleme olduğu düşüncesini ortaya koymuştur.

“Dünya'nın Büyüsü Bozulmuş Mudur?” başlığını taşıya dördüncü bölüm, “Öz” kısmından ve sekiz ara başlıktan oluşmaktadır. Çağla Tekgözen'in kaleme almış olduğu bölüm, tüketim kültürü, AVM'ler, sosyal kimlik ve akılcılaştırma kavramlarını sırasıyla işlemektedir (s. 53-72). Üretim süreçlerinin zaman ve mekândan bağımsız şekilde yarattığı mekânlar tüketim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Böylece tüketim, içinde bulunduğu kültürel ve sosyal değerleri etki dışı bırakmıştır. Modern tüketim toplumunun yeni alışveriş mekânları, büyük kapalı AVM'ler ve süper-hiper marketlerdir. Bu mekânlar, gün geçtikçe farklılıklarını yitirmekte ve tüketimin tek tipi haline gelmektedirler. Tasarım ve tüketim ilişkisi üzerinde duran yazara göre; postmodern toplumlarda tüketim ortak bir paydaya dönüşmekte, kamusal alanların tüketimle olan ilişkisi genişlemekte, bu alanların kendi işlev ve nitelikleri değişim geçirmekte, tüketim kültürünün bir parçası haline gelmektedirler. Bu durum da tasarımda zamansallık yaşatmaktadır görüşünü savunan yazar; yazısının diğer bölümlerinde McDonald's ve İKEA gibi kurumsal firmalardan örnekler vererek devam etmiş; alışveriş kültürü ve AVM'ler konusuna farklı bir pencere açmıştır. “Sonuç” kısmında genel bir özet çıkar karşımıza. “Kaynakça” bölümüne de yer veren yazar dördüncü bölümü bitirir.

“İstanbul Finans Sektöründe Hamilelik Döneminde Çalışan Kadınların Karşılaştıkları Zorluklar” başlığıyla karşımıza çıkan beşinci bölüm, dört ara başlıktan oluşur (s. 75-95). Elif Evrim Uçan'ın kaleme aldığı bu bölümde çalışan, hamilelik, işveren, sağlık ve annelik konularına sırasıyla yer verir. Annelik kadın hayatının önemli dönüm noktalarından biridir ve kişinin bunu yaşamak istemesi bir haktır. Mevcut iş hayatından vazgeçmek bir çözüm değildir görüşüyle konuya giriş yapan yazar, İstanbul finans sektöründe çalışan kadınlara hamilelik dönemlerinde işverenleri tarafından sağlanan koşulların mevcut yürürlükte olan yasalara ne derece uygun olduğunu yapılan röportajlarla anlatmıştır. Dünyada çalışan kadın oranlarını tablolar şeklinde açıklayan Uçan; konuya istatistiklerle yaklaşmıştır. Bu durum da iş alanları dağılımına bakıldığında kadınların gelişmekte olan ülkelerde tarım, gelişmiş ülkelerde ise hizmet sektöründe çalıştığı sonucunu okuyucularıyla paylaşmıştır. Toplumumuzda kadının yeri ve toplumsal kültür bu konudaki en etkin rolü üstlenmekle birlikte, çalışan kadınların hamilelik, doğum ve sonrası annelik haklarının yeterince alınmaması, kadın istihdamının neden diğer ülkelerden düşük olduğunu bizlere açıklamıştır. Tablolar ve röportaj örneklerinden yararlanan yazar, inandırıcılığı artırmıştır. Henüz kesinlik kazanmamasına rağmen Çalışma Sosyal ve Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülen bir çalışmaya göre torununa bakan anneanne ve babaannelere devlet tarafından yapılacak parasal destekle doğum sonrası tekrar işe dönme teşvik edilmiştir. Bu projede ikilem olduğu görüşünü savunan yazar; amaç kadın istihdamının artırılmasıysa bunu yasalar ve işverenler üzerinden, çalışan sayısına göre anaokulları veya kreşler açmak suretiyle yapmanın daha uygun olacağını belirtir ve “Kaynakça” ile bölümü bitirmektedir.

“Küçükköy Boşnaklarının Türkleştirilmesi: Kimlik ve Kültüründe Meydana Gelen Dönüşümler” başlığı doksan yedinci sayfada karşımıza çıkmaktadır. Elif Yılmaz'ın kaleme aldığı altıncı bölüm, altı ara başlıktan oluşmaktadır (s. 97-128). Göç, mübadele, kültürel kimlik ve Küçükköy Boşnaklarını konu edinen bu bölüme; Balkan Savaşı zamanında göç eden Boşnaklar hakkında bilgi vererek giriş yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda birçok farklı göçmen grubu nüfusu içinde barındırmak durumunda kalmıştır. Oysa yeni kurulan devletlerin en büyük emellerinden biri, homojen bir nüfus yaratmak ve azınlıklardan mümkün olduğunca arınmaktır görüşünü paylaşan yazar, bu bölüme küçük tarihi anekdotlar bırakmıştır. Göç ve göç eden milletin uyum sürecini konu edinen yazar; göçmen kimliğini de kısa bilgilerle anlatmıştır. Boşnak muhacirleri eğer göç etmemiş olsaydı Sırlara karşı daha güçlü olacaklardı düşüncesini benimseyen yazar, tarihî sözlerle ve “Kaynakça” ile bu bölümü sonlandırmıştır.

“Aşkın Kore Hali: Türkiye'de Yükselen Kore Dalgası” ismiyle karşımıza çıkan yedinci bölüm kitabın son bölümüdür. Âmine Zortul'un kaleme almış olduğu yedinci bölüm beş ara başlık, bir kaynakça ve öz bölümünden oluşmaktadır (131-153). Hallyu, Güney Kore, TV dizileri, kültürel endüstri ve popüler kültürü konu edinen bölüm; Türkiye ve Güney Kore ilişkilerini anlatarak konuya giriş yapmıştır. Kore'nin

yumuşak gücü olarak adlandırılan ve hükümet desteği gören Güney Kore kültürü Hallyu ve popüler kültürün Türkiye'deki etkilerini ve gelişim nedenlerini incelemiş ve kültürel endüstri konusuna geçiş yapmıştır. Yazar bu bölümde; Hallyu'nun Türkiye'de böylesine büyük bir etki yaratmasının arkasında Asya ülkelerinde olduğu gibi Konfüçyüsçü ahlak anlayışına sahip Kore dizilerinin Türk insanına yabancı gelmemesinin yattığını belirterek bölümü bitirir.

Kitap; Volkan Yücel, Furkan Yücel, Sena Güme, Çağla Tekgözen, Elif Evrim Uçan, Elif Yılmaz ve Âmine Zortul'un ele almış olduğu yedi farklı konudan oluşmaktadır. Bölümleri tek tek ele aldığımızda okuyucu ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmektedir. Kültür sadece soyut tartışmalarda daralıp kalamayacak bir yaratıcı etkinliğe sahiptir düşüncesi kitabı bitirdikten sonra akıllarda yer etmektedir. Eser, kültür kavramını çok çeşitli yönleriyle işlemesi bakımından kıymete değerdir.